

4. Lytvyniuk D. R. (2021). Systema dlya dystantsiynoho navchannya anhliys'koyi movy [System for distance learning of English]: master's thesis, Department of Computer Science. NTU «Kyiv Polytechnic Institute». Kyiv, 16 p. [in Ukrainian].
5. Pikul' I. V. (2024). Formuvannya chytats'koyi kompetentnosti здобувачів початkovoyi osvity za dopomohoyu tekhnolohiyi vebkvst [Formation of reading competence in primary education students using webquest technology]. Suchasna pochatkova osvita: pohlyady molodykh doslidnykiv: materialy I Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi internet-konferentsiyi / za zah. red. Bilousova N. V., Filonenko O. S. Nizhyn: NDU im. M. Hoholya, May 30, 2024, p. 160. [in Ukrainian].
6. Ridel' T. M. (2024). Vykorystannya tsyfrovyykh resursiv pry navchanni inozemnoyi movy studentiv ZVO [The use of digital resources in foreign language teaching for HEI students]. Tsyfrove naukove suspil'stvo: sotsial'no-ekonomichni, pravovi ta mizhnarodni aspekty: materialy II Mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi. Rivne, April 5, 2024, p. 3. [in Ukrainian].
7. Serdyuk H. (2024). Chytats'ka kompetentnist' - osnova rozvytku doslidnyts'kykh umin' i navychok uchniv naukovoho litseyu [Reading competence as the foundation for developing research skills of students in scientific lyceums]. Ukrayins'ka mova yak chynnyk natsional'noyi derzhavnosti: materialy Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. Chernihiv, 2024, Nos. 80-81, p. 61. [in Ukrainian].
8. Sichkar Ya. R. (2024). Psykholohichni aspekty vprovadzhennya internet-resursiv u navchannya chytannya anhliys'koyi movy u starshiy shkoli [Psychological aspects of integrating internet resources in teaching English reading in high school]. XXX International scientific and practical conference «Actual Problems of Science and Technology – from Theory to Practice», Bern, Switzerland, July 3-5, 2024, p. 63. [in Ukrainian].
9. Stokan' N. O. (2018). Chytannya yak vyd movlennyevoyi diyal'nosti u kontseptsiyi zmishanoho navchannya [Reading as a type of speech activity in the concept of blended learning]. Vykorystannya modeli zmishanoho navchannya pry vykladanni inozemnykh mov: tezy dopovidey, Kyiv, Kyiv Nat. Trade-Econ. Univ., p. 91. [in Ukrainian].
10. Khrytych N. (2023). Osvitni veb-sayty yak zasib formuvannya komunikativnoyi kompetentnosti uchniv starshykh klasiv u kursy vyvchennya predmetu «Anhliys'ka mova» [Educational websites as a tool for developing communicative competence in high school students in English]. Professional Education: Methodology, Theory and Technologies, Vol. 17, p. 216. Available at <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2023-17-203-227> (accessed on October 25, 2024). [in Ukrainian].

УДК 373.5.016:811.112.2

DOI: 10.31652/2786-9083-2024-4-39-48

*Катерина Поселецька, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри германської філології, перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
ORCID ID 0000-0002-0861-7123
Scopus Author ID 57212267129
poseletska@gmail.com*

*Софія Кушнір, магістр факультету іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
sofiyka.kushnir@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті досліджується процес формування та розвитку комунікативних навичок учнів на уроках німецької мови. Особлива увага приділяється створенню особистісно орієнтованої моделі навчання, яка сприяє розвитку учнів через активне спілкування та впровадження інтерактивних методик. Наводяться різні методи й підходи, які сприяють стимулюванню мовленнєвої діяльності, серед них: використання інтерактивних

технік (парна та групова робота, рольові ігри), діалогічне мовлення як основний компонент комунікативної компетенції, проблемно-пошукові завдання для розвитку комунікаційних навичок, створення сприятливої емоційної атмосфери для зниження бар'єру перед мовленням іноземною мовою. Стаття також підкреслює важливість комунікативного підходу в навчанні, що дозволяє учням засвоювати матеріал через інтерес і активну взаємодію.

Ключові слова: міжкультурне спілкування; іншомовна комунікативна компетенція; особистісно орієнтоване спілкування; діалогічне мовлення; проблемно-пошукові завдання; інтерактивні технології.

*Kateryna Poseletska, Ph.D. (Pedagogy),
Associate Professor of the Department of German Philology
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID ID 0000-0002-0861-7123
Scopus-Author ID 57212267129
poseletska@gmail.com*

*Sofia Kushnir, master of the faculty of foreign languages
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
sofiyka.kushnir@gmail.com*

FORMATION AND DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE SKILLS IN GERMAN LANGUAGE LESSONS

Annotation. The article examines the process of formation and development of students' communicative skills in German lessons. Special attention is paid to the creation of a personally oriented learning model that promotes the development of students through active communication and the implementation of interactive methods. Various methods and approaches are presented that contribute to the stimulation of speech activity, among them: the use of interactive techniques (pair and group work, role-playing games), dialogic speech as the main component of communicative competence, problem-solving tasks for the development of communication skills, creation of a favorable emotional atmosphere for lowering the barrier to speaking a foreign language. The article also emphasizes the importance of a communicative approach in learning, which allows students to learn the material through interest and active interaction.

Keywords: intercultural communication; foreign language communicative competence; personally oriented communication; dialogical speech; problem-search tasks; interactive technologies.

Актуальність. Вивчення німецької мови в сучасних умовах зумовлена кількома важливими факторами. По-перше, у зв'язку з війною в Україні, багато громадян вимушені шукати притулок у країнах Європи, зокрема в тих, де поширеною є німецька мова. Опанування цієї мови допоможе учням в майбутньому інтегруватися в нове середовище, знайти роботу та спілкуватися з місцевим населенням. По-друге, Україна має намір вступити до Європейського Союзу, і знання німецької як однієї з офіційних мов ЄС стане необхідним для громадян. Тому розвиток комунікативних здібностей учнів у вивченні німецької мови є важливим не лише з точки зору їхньої освіти, а й подальшого успішного життя в європейському просторі.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Наразі в Україні існує нагальна потреба до підвищення рівня комунікативної компетентності учнів у процесі вивчення іноземної мови, що є важливим завданням, яке має практичне значення, оскільки

формування навичок ефективного спілкування іноземною мовою відкриває перед молоддю нові можливості в особистісному розвитку та професійній реалізації. Вивчення німецької мови сприяє розширенню культурних горизонтів і підвищенню конкурентоспроможності на ринку ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій демонструє, що методика викладання іноземних мов постійно вдосконалюється. Буган Ю.В. та Вівчарик М.П. у своїй праці «Розмовляй німецькою мовою» (2005) звертають увагу на практичні сторони вивчення мови, зокрема розвиток комунікативних навичок через активне використання мови в реальних ситуаціях. Горбач Л. (2008) у виданні «Готуємося до тестування» аналізує роль аудіювання у процесі підготовки до екзаменів. Денисенко М.К. (2002) у своїй статті «Принципи комунікативно-орієнтованого навчання» розглядає аспекти цих принципів, підкреслюючи важливість використання мови для спілкування.

Однак, попри значну кількість праць, які охоплюють різні методи викладання та засвоєння німецької мови, тема формування та розвитку комунікативних здібностей у контексті сучасних викликів і потреб, залишається недостатньо висвітленою, що створює потребу в додатковому дослідженні, яке дозволить ефективніше адаптувати методики викладання до сучасних умов і забезпечити більш результативний розвиток мовленнєвих навичок учнів.

Визначення мети та основних завдань дослідження. Метою дослідження є розробка методичних підходів до формування та розвитку комунікативних здібностей учнів на уроках німецької мови. Основними завданнями є дослідження сучасних методів і технологій, які сприяють активізації комунікативної діяльності, а також визначення найефективніших форм роботи для зниження мовного бар'єра та створення сприятливих умов для інтерактивної взаємодії на уроках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Іноземна мова, а саме німецька мова, є засобом міжкультурної взаємодії, вона сприяє ефективному комунікуванню громадян різних країн і забезпечує високий рівень культурної обізнаності, який дозволяє легко орієнтуватися і комфортно почуватися у країні, мову якої вивчають.

Німецька мова набуває значення важливого засобу міжнародного діалогу. Сучасні освітні вимоги спрямовані на розвиток в учнів іншомовної комунікативної компетенції, тобто здатності взаємодіяти на міжкультурному рівні (Ігнатова, 2024). Головне завдання освіти полягає в розвитку особистості учня. Основна мета навчання іноземної мови в школах — це навчити їх використовувати мову як інструмент для діалогу між культурами та населенням сучасного світу.

Спершу школа має підготувати учнів до ефективної комунікації у реальних життєвих ситуаціях і навчити їх самостійно здобувати знання для подальшого професійного розвитку у вищих навчальних закладах. Саме під час уроків німецької мови вчитель розвиває у здобувачів освіти мовленнєві навички

іншомовного спілкування. Комунікативна методика розглядає навчання як процес спілкування. Оволодіння німецькою мовою означає впровадження особистісно орієнтованих підходів, створення позитивної емоційної атмосфери, що сприяє духовному взаємозбагаченню та дає кожній дитині шанс розвиватися у різних творчих напрямках.

Особистісно орієнтована модель освіти спрямована на формування розвиненої, вихованої особистості з індивідуальним підходом до кожного учня та створення умов для його самореалізації. Саме тому організація навчального процесу при вивченні іноземної мови базується на діагностичному підході. Необхідно враховувати причини успіхів та невдач у різних видах діяльності на уроках, організовуючи процес так, щоб всі учні мали прогрес (Духнович, 2020).

Для активізації комунікативної діяльності учнів на уроках німецької мови, застосовуються такі методи:

- особистісно орієнтоване спілкування, що включає індивідуальний підхід до кожного, повагу до його особистості, створення атмосфери довіри та комфорту, заміну суворої дисципліни на ділове співробітництво;
- наповнення змісту навчання емоційно значущими та особистісно важливими матеріалами, педагогічна підтримка і систематичне оцінювання;
- діалог як основний спосіб комунікації між учнями та вчителем;
- створення ситуацій, де здобувачі освіти мають свободу вибору завдань як у класі, так і вдома;
- мотивація до самооцінки, самопізнання та самовдосконалення через різноманітні види діяльності;
- гнучкість та багатоваріантність у організації навчальних занять: індивідуальна, парна, групова та колективна робота;
- формування позитивного емоційного клімату, що сприяє творчому розвитку кожного учня (Зимня, 2004).

Навчально-виховний процес має стати спільною творчістю між учнем і вчителем. Творчі здібності розвиваються у кожного учня по-різному, тому важливо створити такі умови, щоб процес вивчення іноземної мови сприймався як цікавий і приємний. Це сприятиме тому, щоб учні без страху спілкувалися іноземною мовою, не боячись робити помилки, що є важливим чинником у їх мотивації до навчання. Велику роль у цьому відіграють сучасні інтерактивні методики, суть яких полягає в постійній активній взаємодії між учнями під час навчального процесу.

Кожен урок планується з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, приділяючи особливу увагу підготовці до спілкування та вибору методів роботи, при цьому віддається перевага інтерактивним технологіям кооперативного та групового навчання, ситуативному моделюванню та опрацюванню дискусійних питань. Адже, як відомо, учень успішно навчається тоді, коли йому цікаво. Саме цікавість породжує мотивацію до навчання, яка може перерости у пізнавальний інтерес, і тоді процес вивчення іноземної мови перетворюється на творчість. Необхідно зацікавити дітей з перших хвилин уроку, фокусуючи їх увагу на

проблемі та викликаючи бажання обговорювати тему. Мотивація, яка має бути, завжди тісно пов'язана з темою уроку і сприяє створенню мовленнєвого середовища, яке залучає всіх учнів до активної комунікації. Для цього можна використати інтерактивні прийоми, що сприяють виникненню проблемної ситуації та викликають інтерес до обговорення теми (Іваненко, 2021).

Такі підходи до навчання створюють умови, за яких учень і вчитель стають рівноправними учасниками навчального процесу. Вони усвідомлюють свою роль, рефлексують над тим, що знають і вміють, а також вільно висловлюють свої думки. Тому для обговорення на уроці варто підбирати інформацію, яка є цікавою та значущою для учнів. Пріоритет можна надати проблемно-пошуковим завданням, мовним рольовим іграм з використанням інтерактивних технологій кооперативного навчання, таких як робота в парах, методи «Акваріум», «Мікрофон», «Займи позицію», «Мозковий штурм» тощо. Завдяки співпраці учні вчаться аналізувати, порівнювати, досліджувати, узагальнювати та відстоювати власну точку зору. У такий спосіб формується їх комунікативна компетентність.

Сучасні методики викладання німецької мови наголошують на важливості слухового сприйняття та розуміння мови. На початкових етапах навчання особливу увагу необхідно приділити навичкам слухання, повторення та розуміння. Комунікативні завдання можуть включати такі види діяльності:

- слухати речення та обирати відповідні слова;
- слухати й доповнювати речення;
- визначати головну ідею;
- оцінювати, чи відповідає завдання змісту прослуханого;
- знаходити правильні відповіді на запитання;
- надавати письмові відповіді на запитання, написані на дошці

(Міністерство освіти і науки України, 2017).

Оволодіння мовою як засобом спілкування та пізнання світу, людей і ідей стає ефективнішим завдяки рівноправній співпраці, активному пошуку рішень, вирішенню проблемно-пошукових завдань і досягненню важливих цілей через подолання труднощів. Організація мовленнєвої діяльності з акцентом на предметну навчальну компетенцію включає такі завдання: тренувальні, умовно-мовленнєві, спрямовані на розвиток мовленнєвих навичок та вмінь у процесі творчої діяльності та розв'язання проблемно-пізнавальних завдань.

Уміння — це сукупність набутих знань і навичок. У ході навчально-пізнавальної діяльності саме через формування вмінь розвиваються здібності учнів.

Читання є вкрай важливою складовою у вивченні німецької мови (Денисенко, 2022). В залежності від поставлених комунікативних завдань і типу тексту, учень повинен:

- зрозуміти основний зміст тексту;
- опанувати всю інформацію, подану в тексті;

– віднайти та осмислити необхідну або цікаву інформацію (Поселецька, 2023).

Використання різноманітних творчих завдань значно впливає на розвиток креативних здібностей учнів під час вивчення іноземної мови. Кожна дитина — це унікальна особистість, яка має свої особливості. Педагогічна майстерність полягає в тому, щоб розуміти цю унікальність і сприяти її розвитку.

Компетенція говоріння включає навички діалогічного мовлення, тому важливо навчати учнів володіти обома формами мовної діяльності. Навички говоріння дозволяють:

- встановлювати та підтримувати розмову;
- заохочувати співрозмовника до висловлювань;
- чітко формулювати свої думки;
- аргументувати свою точку зору.

Для розвитку діалогічного мовлення учням пропонуються різні види діалогу:

- етикетний діалог;
- діалог-розпитування;
- діалог-домовленість;
- діалог обміну думками або інформацією (Галаєвська, 2016).

Завдання для співрозмовників можуть бути різними, наприклад: «Розкажи, чому ти займаєшся спортом» або «Переконай друга, що займатися спортом варто».

У комунікативних вправах основною метою є подолання страху перед спілкуванням іноземною мовою. Учні прагнуть висловлюватися відповідно до конкретних ситуацій, описують події, діяльність людей, виражають свої думки та дотримуються культурних норм країни, мову якої вивчають. Вони також надають поради, виражають жаль, роблять прохання або вимоги, збагачують свій лексичний запас і розширюють мовленнєві можливості. Водночас учні активно беруть участь у бесідах або дискусіях, захищають свої погляди, демонструють належну мовленнєву поведінку, характерну для носіїв мови. Оволодіння цими навичками приходить поступово через регулярну практику.

Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови ґрунтується на практичному застосуванні цих принципів. Основне завдання вчителя — зробити уроки цікавими та динамічними, що значно підвищує мотивацію учнів (Горбач, 2008).

Щоб дотримуватися принципу активної мовленнєвої і розумової діяльності, необхідно розвивати мовленнєві вміння через комунікативні завдання, які стимулюють як мовленнєву, так і когнітивну активність. Це також передбачає використання актуального мовного матеріалу, що відображає реальні ситуації комунікації. Спілкування має змістовний характер і стосується реальних тем, що відображають певні аспекти життя учнів. Наприклад, обговорюючи причини постійного запізнення учня на урок, можна також порушити питання

організації його робочого дня, сімейних обов'язків, етичних норм поведінки та проблем із транспортом.

Щоб мовленнєвий матеріал у школі був комунікативно цінним, тобто викликав у учнів інтерес і стимулював їх до мовленнєвої та розумової активності, необхідно включати в зміст спілкування питання, близькі до їхнього особистого досвіду (сім'я, друзі, хобі тощо). Крім того, слід пропонувати види діяльності, що відповідають віковим інтересам учнів, такі як ігри або інсценування казкових ситуацій (Михайленко, 2007).

Важливим фактором дотримання принципу активності є мовленнєвий характер уроку. Він проявляється в таких аспектах:

- постановка комунікативних завдань;
- форми організації навчального процесу;
- мовленнєва та невербальна поведінка вчителя.

Головним елементом комунікативно-орієнтованого навчання є ситуація. Саме ситуації потрібно постійно створювати, змінювати та навчати учнів правильно реагувати на них. Варто також розуміти, що таке комунікативна ситуація і як уникнути псевдоситуацій (Ніколаєва, 2002).

Мовленнєва діяльність неможлива без контексту спілкування, тому вчитель має створювати такі ситуації або комунікативно-мовленнєві обставини під час уроку. Бацевич Ф. С. (2003) визначає комунікативну ситуацію як динамічну систему взаємодіючих факторів, що залучають людину до мовленнєвої взаємодії та визначають її поведінку в межах одного акту спілкування. Комунікативна ситуація включає чотири основні елементи:

- реальні обставини, за яких відбувається комунікація;
- відносини між учасниками спілкування;
- мовленнєві наміри;
- сам акт спілкування, що створює нові стимули для висловлювань.

Розуміння поняття «ситуація» є не лише теоретичним, але й практично важливим для навчання. Часто учні отримують завдання висловитися в певній ситуації, як-от «У магазині», але не відчують мотивації говорити. Це свідчить про те, що ситуація була псевдокомунікативною, оскільки не викликала природного бажання спілкуватися. Причина цієї методичної помилки полягає в трактуванні ситуації як простої сукупності обставин, коли намагаються створити ситуацію ззовні, лише називаючи місце або умови. Проте справжня комунікативна ситуація має бути внутрішньо значущою для учнів, і лише тоді вона стане ефективною (Буган, 2005).

Під час спілкування виникають різні ситуації, які залежать від людей, а не від місця, де вони знаходяться. Це пояснюється тим, що ситуації відображаються у свідомості співрозмовників, і вони орієнтуються на власні розумові образи. Тому навіть у магазині продавець може обговорювати з колегою переглянутий фільм, а покупець може зачіпати сімейні питання у розмові зі знайомим.

Взаємини між комунікантами є основою для створення будь-якої ситуації. Ці взаємини формуються на основі їх соціального статусу, виду діяльності,

досвіду та культурно-етичних принципів. Спілкування починається з виконання певного завдання, і з методичної точки зору вчитель має організовувати ситуації як процес виконання завдань, що сприяють комунікації (Москалик, 2016).

Отже, розглянемо, як створити ефективну ситуацію в навчальному процесі.

По-перше, необхідно чітко визначити, хто спілкується, які взаємини між учасниками, яке завдання вони виконують, а також зазначити місце і час події. Ці параметри впливають на появу комунікативних намірів і вибір вербальних та невербальних засобів комунікації.

По-друге, важливо розуміти зв'язок між темою і ситуацією. Тему можна розділити на підтеми та розділи, але ситуації не поділяються так само. Ситуація бере зміст від теми, причому одночасно може поєднувати кілька тем, залежно від смислових відносин. Таким чином, ситуація є багатотемною.

Принцип новизни є ключовим для розвитку гнучкості навичок. Це підтверджується й фізіологією: динамічний стереотип розвивається через розмаїття тимчасових зв'язків, які формуються за різних умов навчання. Новизна в навчанні мови породжує інтерес до навчання, що є важливим фактором для ефективного засвоєння матеріалу. Вона також забезпечує індивідуальний підхід до організації уроків і варіативність методів (Гребенюк, 2020).

Отже, комунікативний підхід передбачає відкриту атмосферу співпраці та активну участь учнів у навчальному процесі. Учні повинні активно застосовувати свої інтелектуальні здібності під час спілкування іноземною мовою.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Вивчення іноземної мови — це не просто механічне засвоєння навчального матеріалу, а процес, що вимагає інтенсивної розумової діяльності учнів і їх активної участі. Лише тоді, коли учень сприймає вчителя як високоосвіченого фахівця, який представляє культуру країни, мову якої вивчають, можна досягти поставлених цілей.

Принцип комунікативності є основоположним методичним підходом, що допомагає досягти головної мети вивчення іноземної мови в школі — навчити учнів ефективно спілкуватися іноземною мовою в межах вивченого матеріалу. Цей принцип будує процес навчання як модель реальної комунікації. Ситуації, що використовуються під час навчання, повинні відображати типові життєві обставини у відповідних сферах спілкування. Принцип комунікативності передбачає переважне використання вправ, спрямованих на розвиток комунікативних навичок.

Сучасні методики передбачають використання різних технологій і форм роботи, що забезпечують учнів практикою мовлення на уроках іноземної мови. Це сприяє розвитку мовленнєвих компетенцій у різних видах мовної діяльності: слухання, зорового сприйняття, усного та письмового продукування. Іноземна мова сьогодні є важливим елементом нашого життя та майбутніх перспектив. Це вагомий інструмент для змін, а комунікативна методика у вивченні мови є шляхом до успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів: Видавничий центр при ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 281 с.
2. Буган Ю. В., Вівчарик, М. П. Розмовляй німецькою мовою. Тернопіль, 2005. 233 с.
3. Галаєвська Л. Діалогічна компетентність: проблеми та перспективи. Методика мови. 2016. № 4. с. 15–22.
4. Горбач Л. Готуємося до тестування. Аудіювання. Київ: Шкільний світ, 2008. 127 с.
5. Гребенюк О. П. Методика навчання іноземних мов: основи, інновації. Київ, 2020. 256 с.
6. Денисенко М. К. Принципи комунікативно-орієнтованого навчання. *English*, 2002. 37 с.
7. Духнович О. В. Проблеми особистісно орієнтованого навчання. Київ: Видавництво «Освіта», 2020. 150 с.
8. Зимня І. А. Концепція навчання іноземних мов у середній загальноосвітній 12-річній школі. *English*, 2004. № 6. с.3-6.
9. Ігнатова О., Дробаха-Сімонова Л., Матіюк Д. The Students' Experience of Intercultural Communication. The new educational review. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/379821541_The_Students'_Experience_of_Intercultural_Communication
10. Іваненко Т. В. Формування мотивації до вивчення іноземної мови за допомогою інтерактивних методів. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2021. № 2. с. 34–40.
11. Михайленко, Т. Тестування з іноземних мов. Київ: Шкільний світ, 2007. 128 с.
12. Москалик Г. Комунікаційна природа освіти. *Освіта регіону*. 2016. № 4. с. 24-30.
13. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи. К.: Освіта, 2017. 113 с.
14. Ніколаєва, С. Ю., Бігич, О. Б., Бражник Н. О. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : [підручник] К. : Ленвіт, 2002. 328 с.
15. Поселецька К., Боровський Н. Використання автентичних країнознавчих текстів у процесі формування іншомовної компетентності у читанні. *Журнал крос-культурної освіти/ Journal of Cross-Cultural Education*. Вінниця: ВДПУ, 2023. № 2. С. 28-37

References

1. Batevich F. S. (2003). *Narysy z komunikatyvnoji linghivistyky* [Essays on Communicative Linguistics]. Lviv: Publishing Center at Ivan Franko National University of Lviv, 281 p. [in Ukrainian].
2. Buhan Y.V., Vivcharik M.P. (2005). *Rozmovljaj nimecjskoju mовoju* [Speak German]. Ternopil. 233 p. [in Ukrainian].
3. Halayevska, L. (2016). *Dialogichna kompetentnistj: problemy ta perspektyvy* [Dialogical Competence: Problems and Prospects]. Language Methodology. No. 4. P. 15–22. [in Ukrainian].
4. Horbach L. (2008). *Ghotujemosja do testuvannja. Audijuvannja* [Preparing for Testing. Listening]. Kyiv: School Life. 127 p. [in Ukrainian].
5. Hrebenyuk, O. P. (2020). *Metodyka navchannja inozemnykh mov: osnovy, innovaciji* [Methodology of Teaching Foreign Languages: Foundations, Innovations]. Kyiv. 256 p. [in Ukrainian].
6. Denysenko M. K. (2002). *Pryncypy komunikatyvno-orijentovanogho navchannja* [Principles of Communicative-Oriented Learning]. English. 37 p. [in Ukrainian].
7. Dukhnovych O. V. (2020). *Problemy osobystisno orijentovanogho navchannja* [Problems of Learner-Centered Education]. Kyiv: Publishing House Osvida. 150 p. [in Ukrainian].
8. Zymnia, I. A. (2004). *Koncepcija navchannja inozemnykh mov u serednij zaghaljnoosvitnij 12-richnij shkoli* [Concept of Foreign Language Education in Secondary 12-Year School]. English. No. 6. p. 3-6. [in Ukrainian].
9. Shnatova O., Drobakha-Simonova L., Matiiuk D. The Students' Experience of Intercultural Communication. The new educational review. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/379821541_The_Students'_Experience_of_Intercultural_Communication [in English].